

Konverents “Noorte hääled”

Kümnes konverents “Noorte hääled” peeti 29. aprillil Eesti Rahva Muuseumi (ERM) näitusemajas ja 30. aprillil Eesti Kirjandusmuuseumi saalis. Konverentsi avasõna ütles ERMi direktor Tõnis Lukas, kes kiitis ühist ettevõtmist ning viitas ka ERMi eesootavale aastale ja muudatustele seoses uue muuseumihoone valmimisega ja sinna ümber kolimisega. “Noorte hääle” konverents toimus ERMi näitusemajas viimast korda.

Konverents algas Tartu Ülikooli (TÜ) etnoloogia magistrandi Tõnn Adermanni ettekandega, mis oli koostatud kahasse Eesti Kunstiakadeemia soome-ugri ekspeditsioonide juhendaja Marika Alveriga ning keskendus Peterburi eestlaste ja eestluse piirjoontele ja eripäradele. Selgus, et nende inimeste ring Peterburis, kes armastavad eesti keelt ja kultuuri ning tunnevad huvi siinse elu vastu, on üpris mitmekesine. Ettekandja võis välitööde põhjal tõdeda, et eestluse armastus käib üsna selgelt ka kõhu kaudu, nii pakutakse kodudes eestipäraseid toite. Olulise rõhuasetusena jäi kõlama, et kohalikud eestlased identifitseerivad endid just Peterburi eestlastena.

Eesti ja võrdleva rahvaluule magistrant Aivo Põlluäär andis kuulajatele ülevaate peaaegu sajandipikkusest setode eluolu ja kultuuri kujutamisest filmide kaudu. Kokkuvõtvalt võib nentida, et kui esimestes filmides on sõnaõigus olnud filmitegijail ning palju on lavastuslikku, siis 20. sajandi lõpuks on ka setodel endil olnud rohkem võimalusi kaasa rääkida, kuidas ja mida oma kultuuri kohta öelda. Palju on representatsiooniprotsessi mõjutanud ka tehnika olemasolu ja tase, raha, autori hoiakud ning tsensuur.

Kirjanduse ja kultuuriteaduste bakalaureuseõppe tudeng Hanna Linda Korp rändas Lauri Sommeri teose *Sealpool sood* abiga mööda raamatus tähenduslikke maastiku-paiku. Lauri Sommer on osavalt kokku sulatanud nii pärimuse kui ka biograafilised lood, andes seeläbi paikadele uue tähenduse. Korbi huvifookuses olid tekstisisiselt püha tähenduse saanud paigad ja viisid, kuidas lugejad on raamatu põhjal mingitele kohtadele uusi tähendusi omistanud.

TÜ etnoloogiadoktorant Eva-Liisa Roht kõneles kuulajatele usuvahetusest romade seas, selle põhjustest, tajutud seisunditest ning ka valitud usust loobumisest. Nii selgus, et eestlastega koos nelipühi kirikus käimine on uus positiivne kogemus, kuid mujal on kerged tekkima stereotüüpidega seotud konfliktid. Teisalt võivad tekkida sisemised konfliktid kiriklike töökspidamiste ning varasema uskumus- ja moraalisüsteemi vahel, mille tõttu on loobutud nt traditsioonilisest ennustamisega tegelemisest. Tagasilangused tavaeluprobleemide tõttu võivad jällegi viia kirikust lahkumiseni.

Teine etnoloogiadoktorant Anna Mishina andis ülevaate soome luteriusulistest meestest, kes vabatahtlikena on alates 1995. aastast üles ehitanud uusi pühakodasid maridele. Ettekandest tulid välja nii misjonile mineku põhjused, milleks peamiselt on soov pakkuda teistelegi võimalust kuulata jumalasõna oma emakeeles oma vaimses kodus, kui ka sealsete oludega kohanemise probleemid (napp pesemisvõimalus, keerulised olmetingimused, elementaarsete asjade puudus). Huvitava aspektina tuli esile oma maskuliinsuse tajumine, konstrueerimine ja esitamine läbi sellise misjonitöö.

Eesti ja võrdleva rahvaluule magistrant Jaan Sudak esitles unenäo teoreetilise analüüsimise võimalusi Ungari päritolu Ameerika semiootiku ja keeleteadlase Thomas A. Sebeeki kontentanalüüsi kaudu ning tulemusi, mida ta leidis Eesti Rahvaluule Arhiivis oleva Kihnu saarelt pärit unenäoainese analüüsimisel. Ühtlasi osutas ettekandja,

et aegade jooksul on eri pärimusrühmad tõlgendanud unenägusid väga erinevalt, nii jaburduste kui ka kindlate tulevikunäitajatenä.

Etnoloogiamagistrant Mart Alaru tutvustas teerituaali meditatiivset ja unelevat poolt, ärkveloleku ja unelemise piirimal eksisteerimist. Teerituaali vaikne miljöö on hea pinnas unelemisele. Keskendunud unelemine võib olla tegevus, mis viib inspiratsioonini kunstis või abistab valikute tegemisel elus – teejoomine on meeli koondav praktika, milles fantaasialend on keskendatud.

Samuti etnoloogiamagistrant Margus Parts andis ülevaate juhitud jalutuskäigu meetodist ning tõi näiteid iseenda välitöödest Tartus. Juhitud jalutuskäik lähtub vajadusest kaardistada kultuurikandja suhet teda ümbritseva keskkonnaga. Meetodi eesmärk on püüda näha kõike läbi teise inimese (informandi) silmade, säilitades samas uurijapoolse refleksiivsuse. Meetod eeldab väga põhjalikke välitööde märkmeid.

Esimese päeva viimane ettekandja, etnoloogiadoktorant Katrin Alekand viis kuulajad visuaalsele teekonnale henna maailma, tutvustades ajalisel skaalal eri maadest pärit pilte, kaunistusi jm, mis seotud henna ning selle kasutamise kunstiga. Henna elementide leidmine juhufotodel ja maalidel nõuab aga treenitud silma. Ühtlasi on sellised leiud märgiks henna erinevate kasutusvaldkondade kohta nt rahvameditsiinis, igapäevaelus ning rituaalsetel eesmärkidel.

Teise päeva esimese ettekande tegi eesti ja soome-ugri keeleteaduse bakalaureuseõppe üliõpilane Patrick O'Rourke, kes kõneles Häädemeeste kihelkonna ja Kuramaa liivlaste mereteemalise folkloori sarnasustest ja erinevustest ning suurte erinevuste tagamaadest – kui Häädemeestes toimus eluolustiku ning kutseõppe areng, jäi Kuramaa liivlaste eluolu Häädemeestega võrreldes endiselt talupoeglikuks, mis tagas ka folkloorse teabe rohkuse.

Filosoofia teaduskonna bakalaureuseõppe tudeng Rahel Laura Vesik tutvustas kuulajatele Jaapani anime (multikad) ja manga (koomiksid) austajate viljeldavat *cosplay*-kultuuri Tartus ja Eestis, enda kostümeerimise kunsti ning selle jagamist teistega, samuti *cosplay* liikumise kasutamist erinevate kultuuriürituste allüritustel (nt PÖFFil). Kaheksa aasta eest Tartus Hugo Treffneri Gümnaasiumis alguse saanud konvent Animatsuri on nüüdseks kasvanud rahvusvaheliseks ürituseks, mille käigus saab eri tubades nt lugeda koomikseid, võistelda erinevates kategooriates ning on kasvanud laiemalt jaapani kultuuri tutvustavaks ürituseks.

Tallinna Ülikooli soome filoloogia bakalaureuseõppe üliõpilane Triin Pöldver andis ülevaate ühe perekonna eri põlvkondade esindajate mängudest ja seotud mälestustest. Pika mänguderea analüüsist selgus, et nii mitmedki esemed ja mängud on kandunud edasi ühelt põlvkonnalt teisele. Samas on muutunud laste iseseisvuse määr, tänapäeva lapsed on vähem õues kui varasemad põlvkonnad. Teisalt on just praegusel noorel põlvkonnal palju erinevaid mängukohti ja -tubasid. Mänguasjade olemasolu mõjutab tänapäeval ka reklaam, samuti oletasid intervjuueeritavad, et praeguste lastega mängitakse rohkem kui varem.

TÜ etnoloogia bakalaureuseõppe üliõpilane Anna-Kristina Rätsep analüüsis Seto Saatse muuseumi kohta Saatse kogukonnas, sidemeid külaelanikega ning muuseumi tähtsust kohalikul ja laiemal tasandil. Muuseum on kogukonna mälestuste hoidja ja kohalik tööandja, sealselele eksponaatidele omistavad kohalikud sümbolset väärtust, muuseumis korraldatavad üritused tekitavad hõredaltasustatud piirkonnas ajutise kogukonna tunde ja toovad sinna turiste.

Noorte hääle konverentsi akadeemilise osa lõpetas poole tunnine diskussioon, et arutleda konverentsi vormi ja sisu üle. Leiti, et konverentsi korraldamisel võiks lisaks ERMile ja kirjandusmuuseumile olla suurem roll ka ülikoolil (rahvaluule ja etnoloogia osakondadel) ning tudengeid koondaval organisatsioonil NEFA. Samuti leidis toetust mõtte tuua konverentside päevakavasse tagasi diskussiooniosa, mis võiks ettekannetele tagasiside andmise kõrval mõnel juhul olla keskendunud ka konkreetsetele üldiselt valdkonnas aktuaalsetele teemadele.

Konverentsi “Noorte hääled” lõpetasid esitlused – Lona Päll Eesti Rahvaluule Arhiivi kohapärimuse töörühmast kutsus noori osa võtma uuest kogumisvõistlusest “Minu maastikud”. Mall Hiimäe haigestumise tõttu esitles tema tütar ja illustatsioonide autor Mari Hiimäe Mall Hiimäe koostatud raamatut *Virumaa vanad vaimujutud*.

Ave Goršič, Piret Koosa

Folkloristide rahvusvaheline suvekool Seili saarel

11.–18. juunini leidis Soomes aset üheksas folkloristide suvekohtumine *Folklore Fellows Summerschool*. Seekordse suvekooli teemaks oli digitaalajastu folkloristika (*Doing Folkloristics in the Digital Age*). Ürituse korraldajad, Turu Ülikooli folkloristid eesotsas dr Anne Heimo ja prof Pekka Hakamiehega olid toimumispaigaks valinud esmakordselt Turu ülikooli keskkonnauuringute keskuse Turu arhipelaagi kuuluval Seili saarel.

Varasemad suvekoolid – esimene aastal 1991 – on toimunud selliste institutsioonide nagu Soome Teaduste Akadeemia, Soome erinevate ülikoolide folkloristika osakondade (Helsingi, Turu, Joensuu) ja Soome Kirjanduse Seltsi rahvaluule arhiivi koostöös. Tänapäevaks on üritustesari omandanud laialdase rahvusvahelise tuntuse. Suvetskooli ellukutsujad ja edasivijad on seadnud eesmärgiks tuua kokku eri maade folkloriste – ühelt poolt juba omal alal tegutsevaid spetsialiste, eelkõige aga folkloristika alal doktoritööd kirjutavaid tudengeid. Seekordsegi suvekooli osavõtjad, ühtekokku 30, tulid sellistest riikidest, nagu USA, Hiina, Poola, Ungari, Iirimaa, Šotimaa, Tšehhi, Kosovo, Itaalia, Valgevene, Soome, Eesti.

Plenaarettekandjateks olid sel korral kutsutud Lynne McNeill, Sari Östman, Jaakko Suominen, Robert G. Howard, Trevor J. Blank, Anneli Baran, Anne Heimo, Kirsi Hänninen, Christoph Schmitt, Lauri Harvilahti. Korraldajad olid välja toonud viis teemat, mille üle sooviti viie päeva jooksul põhjalikumalt arutleda: *Online communities and creativity; Authorship and popular culture; New heritage and curation; The Internet as a field for folkloristics: Methodology and research ethics; Digital archives, interoperability and common practices*. Üldistatult võib öelda, et nii plenaar- kui töörühmade ettekannetes olid keskseteks mõisteteks internetiloomed ja selle eripärad, autorlus digitaalkeskonnas, digitaliseerimine ja uurimiseetika, digitaalpärandi arhiveerimine ja uurimine.

Suvetskooli avaesineja oli Lynne McNeill (Utah State University), kes keskendus oma ettekandes – inspireerides ka seekordse suvekooli juhtmõtet – *Today's Innovation*